

PRZEGLĄD PIŚMIENICTWA KRAJOWEGO

Publikacja *Książka w Prusach Królewskich* (Zawadzki, red., 2023) stanowi pokłosie konferencji pod tym samym tytułem, która odbyła się w listopadzie 2022 r. w Elblągu. Redaktor tomu we wstępie napisał „Prusy Królewskie były bodaj najbogatszą częścią Rzeczypospolitej, ekonomicznym i intelektualnym oknem na świat, finansowym rezerwuarem polskich królów, krainą z bardzo dobrze rozwiniętą infrastrukturą transportową i handlową oraz potężnym mieszczaństwem roszcującym sobie prawo do własnej polityki wewnętrznej i zagranicznej” (s. 10). Autorzy zbioru zajęli się problematyką cenzury w miastach Prus Królewskich (artykuły Jolanty M. Marszalskiej i Edmunda Kizika), działalnością drukarzy, wydawców, księgarzy, introligatorów (np. szkic Iwony Imańskiej o toruńskich księgarzach z pierwszej połowy XVIII w.), ówczesnymi praktykami czytelniczymi (analiza marginaliów utworzonych przez Michaela Brauna w pierwszej połowie XVII w. w egzemplarzu utworów Plauta autorstwa Marty Szady). Kilka tekstów poświęconych zostało księgozbiорom, biblio-

tekom funkcjonującym w Prusach Królewskich (np. artykuły Sławomira Kościelaka o księgozbiorach wybranych bibliotek klasztornych w Gdańsku w XVI-XVIII w., Andrzeja Kopiczko o księgozbiorach parafialnych na Warmii w drugiej połowie XVI w., czy też Beaty Gryzio o kształtowaniu się w XVI w. księgozbioru gdańskiej Biblioteki Rady Miasta).

W serii „Bibliotekarze Polscy we Wspomnieniach Współczesnych” Wydawnictwa Naukowego i Edukacyjnego SBP ukazała się publikacja *Zostawili swój ślad.... Bibliotekarze zmarli w latach 2019-2022* (Sadowska, red., 2023). W tomie zostały zamieszczone biogramy, wspomnienia o trzydziestu sześciu osobach: „...bibliotekarzach, bibliografach, dydaktykach, pracownikach naukowych, związanych z bibliotekarstwem i szerzej, kulturą książki, zmarłych głównie w latach 2019-2022 (6 osób zmarło przed 2019 r.). Z wykształcenia byli filologami, historykami, muzykologami, inżynierami, bibliotekoznawcami.” (s. 3). Wszystkie osoby były zaangażowane w działalność Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Wśród wspomnianych zmarłych znaleźli się wykładowcy na uniwersyteckich kierunkach bibliotekoznawczo-informacyjnych (m. in. Zofia Gaca-Dąbrowska, Małgorzata Komza), wybitni eksperci (m.in. Paulina Buchwald-Pelcowa, Ewa Barteczko), dyrektorzy bibliotek, które modernizowali i rozbudowywali, jak np. Stanisław Krzywicki z Książnicy Pomorskiej czy też Władysław Paszkowski z Miejskiej Biblioteki Publicznej we Włodawie, a także wyróżniający się animatorzy czytelnictwa, jak Anna Marcinek-Drozdalska z Koszalińskiej Biblioteki Publicznej.

Setną rocznicę powstania Miejska Biblioteka Publiczna w Radomiu uświetniła jubileuszową publikacją o charakterze monograficznym *Stulecie Miejskiej Biblioteki Publicznej w Radomiu* (Piątkowski, Trojanowska, 2022). Biblioteka została otwarta 16 czerwca 1922 r. w Nowym Ratuszu, siedzibie Rady Miasta, z inicjatywy jej przewodniczącej Marii Kelles-Krauz. Początkowo udostępniano czytelnikom niewielki księgozbiór Rady Miasta i jej członków. Część pierwsza publikacji, autorstwa Sebastiana Piątkowskiego, przedstawia dzieje biblioteki w pięciu rozdziałach obrazujących chronologicznie kolejne etapy organizowania się i funkcjonowania biblioteki w powiązaniu z historią Polski i regionu, począwszy od jej powstania do 1988 r., poprzedzone zarysem historii bibliotek w Radomiu przed jej powstaniem. W części drugiej, autorstwa Marii Wiktorii Trojanowskiej, zawierającej ostatni szósty rozdział publikacji przedstawiono okres od roku 1998 do dzisiaj. W każdym etapie chronologicznym autorzy charakteryzowali także stałe elementy, jak zbiory, kadry, udostępnianie, działalność kulturalną. Obecnie biblioteka, poza innymi osiągnięciami, może poszczycić się szeroką działalnością animacyjno-kulturalną w zakresie czytelnictwa i promocji kultury książki, w tym organizacją sztanदारowej imprezy o charakterze ponadlokalnym – Radomskiej Wiosny Literackiej.

Przygotowana przez środowisko Uniwersytetu Opolskiego księga jubileuszowa *Informacja – dobro publiczne czy prywatne? Nowe wyzwania* (Krzesaj; Jańdziak, red. 2022) poświęcona została profesorowi Adamowi Czerwińskiemu, związanemu z Uniwersytetem Opolskim (wcześniej Wyższą Szkołą Pedagogiczną) od 1982 r., zasłużonemu w obszarze badań zarządzania jakością informacji oraz ekonomiką informacji. Tom rozpoczyna rys biograficzny Adama Czerwińskiego i wykaz publikacji jego autorstwa. Artykuły zamieszczone w zasadniczej części publikacji zostały pogrupowane w sześciu rozdziałach. Rozdział pierwszy zawiera artykuły Tomasza Kulisiewicza i Sabiny Kauf dotyczące znaczenia informacji w tworzeniu miasta inteligentnego (*smart city*). Teksty rozdziału drugiego poświęcone zostały informacji rolniczej, finansowej oraz klasyfikacji źródeł informacji (np. artykuł Marcina Krzesaja o kategoryzacji źródeł informacji), a rozdziału trzeciego zagadnieniom zagrożenia dla informacji (m.in. artykuł Katarzyny Pawluk o roli bibliotek w edukacji informacyjnej). Rozdział czwarty, dotyczący zarządzania informacją i jej jakością, reprezentują m.in. rozważania Bogusława Nierenberga o społecznym, ekonomicznym i kulturowym wymiarze zarządzania informacją. Wśród ostatnich dwóch rozdziałów poświęconych zagadnieniom technologicznym i prawnym znalazły się artykuły o technologii *blockchain* (Anna Bruska), czy też o informacji społecznej w zakresie energetyki jądrowej w Polsce (Łukasz Dubiński).

Wydawnictwo Oficyna Naukowa przybliżyło polskiemu czytelnikowi książkę o charakterze eseistycznym francuskiego badacza Dominique'a Woltona *Informacja i komunikacja* (Wolton, 2022). Celem autora publikacji była analiza zagadnień komunikacji w czasie triumfu informacji i związanej z nią technologii. „W bliskiej przyszłości głównym wyzwaniem stanie się kwestia komunikowania, tzn. stworzenia warunków umożliwiających odbiorcom zarówno akceptację, jak i negocjowanie różnych informacji. Informacji jest mnóstwo, komunikacja jest rzadkością. Tworzenie informacji, ich obieg i odbiór nie będą już wystarczające do zagwarantowania komunikacji” (s. 9). Autor w kolejnych rozdziałach prezentuje autorską teorię komunikacji, przeprowadza krytykę informacji, pokazując, jak rewolucja w sferze informacji prowadzi do zakwestionowania znaczenia komunikacji, analizuje zagrożenia z tym związane w obszarze dziennikarstwa i nauki. Podejmuje także problematykę ideologizacji technologii informacyjnej, którego jednym z przykładów ma być brak we współczesnym świecie debat politycznych na temat jej znaczenia i regulacji.

Rozpoczynające katalog wrocławskiej wystawy „Ogólnopolski Przegląd Sztuki Książki” (Ogólnopolski ..., 2022) teksty Anity Wincencjuszy-Patyny *Sztuka. Książka. Terytorium* i Piotra Rypsona *Krótką historią książek artystycznych* zawierają analizę przedstawionych na wystawie obiektów, a także wprowadzenie w problematykę książki artystycznej. A. Wincen-

cjusz-Patyna stwierdziła, że wystawa „...stała się swego rodzaju atlasem rozmaitych strategii twórczych, a jednocześnie mapowaniem terytorium, po którym, wedle własnych trajektorii, poruszają się przedstawiciele różnych dyscyplin artystycznych. A są wśród nich graficy, zarówno ci bardziej warsztatowi, jak i zdecydowanie projektowi, malarze, rysownicy, fotograficy, ceramicy, artyści tkaniny, papieru, projektanci scenografii, kostiumów, autorzy instalacji, twórcy i współtwórcy filmów” [s. 3], natomiast według Piotra Rypsona „Książka artystyczna to dość umowny termin oznaczający różnorodne eksperymenty w 20. wieku z przestrzenią zapisu, tekstu, lub tekstu połączonego z obrazem [s. 11]. Zasadnicza część publikacji zawiera zdjęcia pokazanych na wystawie dzieł oraz towarzyszące im refleksje twórców. Zwraca uwagę interesująca szata graficzna tomu.

W niebanalny sposób Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu uczciła 120-lecie istnienia zabytkowego budynku biblioteki, wydając okolicznościową publikację w 120 numerowanych egzemplarzach, pomyślaną jako ilustrowany notatnik czy też szkicownik, zatytułowaną *BrUlion* (Szulc, red. 2022). Powstały w latach 1899-1902 według projektu Karla Hinckeldeyna budynek Kaiser Wilhelm Bibliotek miał łączyć funkcje biblioteki naukowej i publicznej. W 1919 r. pruska biblioteka stała się częścią Uniwersytetu Poznańskiego. Ilustracyjną warstwę wydawnictwa stanowią fotografie gmachu biblioteki, unikatowych detali architektonicznych jego fasady, a także wnętrz poddanych w ostatnich kilkunastu latach zabiegom konserwatorskim i rewitalizacyjnym. Autorami fotografii i opisów są pracownicy księżnicy.

W serii Wydawnictwa Naukowego i Edukacyjnego SBP seria „Historyczna” ukazała się praca zbiorowa zatytułowana *Oblicza prasy zielonogórskiej. Konteksty lubuskie* (Chwastyk-Kowalczyk; Buck, red., 2022). Część pierwszą książki, *Refleksje do dziejów...* otwiera artykuł przeglądowy *Prasa lubuska i kultura pamięci pogranicza* (Krzysztof Wasilewski). Także w tej części publikacji m.in. Andrzej Buck zaprezentował stan badań nad prasą lubuską po 1989 r., a Jolanta Chwastyk-Kowalczyk przedstawiła zarys monografii czasopisma *Pro Libris*. W części drugiej, poświęconej wychodzącej w latach 1990-1993 w Zielonej Górze „Gazecie Nowej”, najważniejszej lubuskiej inicjatywie medialnej w tym okresie, znalazł się tekst Małgorzaty Domagały i Moniki Simonjetz *Biblioteki, książki i winiarstwo. Wybrane konteksty regionalne w perspektywie „Gazety Nowej”*. W części trzeciej Przyczynki do badań zawarty został m.in. tekst A. Bucka poświęcony *Zeszytom Teatralnym* Lubuskiego Teatru w Zielonej Górze, a w *Variach* omówione zostały badania nad kwartalnikiem *Pro Libris* (Robert Rudiak).

Przedstawione w artykułach w książce *Oblicza prasy zielonogórskiej* czasopismo *Pro Libris* doczekało się także szerszego, monograficznego opracowania zatytułowanego „*Pro Libris*”. *Lubuskie Pismo Literacko-Kultu-*

ralne (2001-2021) (Chwastyk-Kowalczyk, 2022). W omawianym periodyku prezentowane są utwory literackie autorów polskich i obcych, głównie niemieckich, dokonania artystyczne w dziedzinie sztuk plastycznych oraz wydarzenia kulturalne na pograniczu polsko-niemieckim. Autorka przedstawiła genezę pisma i jego cechy formalno-wydawnicze, przemiany jakim ulegało w ciągu omawianego dwudziestolecia, ludzi z nim związanych, a także dokonała ilościowej i jakościowej analizy zawartości. W jednym z rozdziałów zawarto charakterystykę numerów specjalnych czasopisma poświęconych zagadnieniom współpracy w zakresie szeroko pojętej kultury po obu stronach Odry i Nysy Łużyckiej.

KSIAŻKI OMÓWIONE

- Chwastyk-Kowalczyk, Jolanta (2022). „Pro Libris”. *Lubuskie Pismo Literacko-Kulturalne (2001-2021)*. Warszawa: Wydaw. Naukowe i Edukacyjne SBP, 167 s, il. Seria Historyczna; 9. ISBN 978-83-65741-82-0.
- Chwastyk-Kowalczyk, Jolanta; Buck, Andrzej, red. (2022). *Oblicza prasy zielonogórskiej. Konteksty lubuskie*. Warszawa: Wydaw. Naukowe i Edukacyjne SBP; Zielona Góra: Pro Libris, 351 s., il. Seria Historyczna; 12. ISBN 978-83-65741-91-2.
- Krzesej Marcin, Jańdziak Anna (2022). *Informacja – dobro publiczne czy prywatne. Nowe wyzwania. Księga jubileuszowa poświęcona Profesorowi Andrzejowi Czerwińskiemu*. Opole: Wydaw. Uniwersytetu Opolskiego, 224 s. ISBN 978-83-7395-978-1.
- Ogólnopolski Przegląd Sztuki Książki OPSK, (2022). Teksty Anita Wincencjusz-Patyna, Piotr Rypson. Wrocław: Akademia Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta, 207 s., il. ISBN 978-83-67584-07-4.
- Piątkowski, Sebastian; Trojanowska, Marta Wiktoria (2022). *Stulecie Miejskiej Biblioteki Publicznej w Radomiu*. Radom: Miejska Biblioteka Publiczna; Instytut Technologii Eksploatacji, 482 s., il. ISBN 978-83-63751-68-5.
- Sadowska, Jadwiga, red. (2023). *Zostawili swój ślad ... Bibliotekarze zmarli w latach 2019-2022*. Warszawa: Wydaw. Naukowe i Edukacyjne SBP, 375 s., il. Bibliotekarze Polscy we Wspomnieniach Współczesnych; 18. ISBN 978-83-65741-95-0.
- Szulc, Alicja, red. (2022), *BrUllion*. Poznań: Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu, [379] s. il. ISBN 978-83-60961-28-5.
- Wolton, Dominique (2022). *Informacja i komunikacja*. Tł. Marcin Frybes; red. nauk. Małgorzata Jacyno. Warszawa: Oficyna Naukowa, XXIII, 100 s. Mutacje Kapitalizmu. ISBN 978-83-66056-72-5.
- Zawadzki, Wojciech, red. (2023). *Książka w Prusach Królewskich*. Pelplin, Wydaw. „Bernardinum”, 519 s, il. ISBN 978-83-8333-080-8.

Barbara Koryś

Tekst wpłynął do Redakcji 16 listopada 2023 r.